

DE EIGENHEID VAN HET CONGREGATIONEEL ONDERWIJS IN HET KATHOLIEK ONDERWIJSLANDSCHAP

Studiedag OCR | woensdag 14 september 2016

Slotdocument

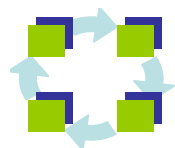
*“Vergeet de leegte niet,
de stilte niet, en de openheid niet,
want zo behoud je het evenwicht”*

Op woensdag 14 september 2016 organiseerde het Onderwijscomité van de Religieuzen (OCR) een studiedag voor de

bestuurders van onderwijsinstellingen die door hun stichting en/of hun huidige werking verbonden zijn met congregaties. De focus lag op de specificiteit van het congregationeel onderwijsproject.

Dom **Benoît Standaert** opende met een inspirerende bezinning over leven met en vanuit een visioen. Het was een appèl voor een levenshouding die ruimte creëert voor studie om tot inzicht te komen en keuzes te maken, een plaats geeft aan stilte en gebed om voeling te krijgen met het transcendente, en vanuit deze twee houdingen de weg opent naar een engagement in werken van barmhartigheid. De drie polen samen bieden de openheid om in gesprek te treden met anderen en maken een dialoog vanuit nederigheid mogelijk. Ze beschermen mensen tegen een extreem fundamentalisme, intellectualisme of sociaal activisme. De cursiefzinnen in deze tekst zijn ontleend aan zijn betoog.

De heer **Koen De Fruyt**, diensthoofd Identiteit bij de Broeders van Liefde en de heer Jan Van Deuren, onderwijscoördinator bij de Zusters van het Heilig Hart van Maria (Berlaar), schetsten met hun lezingen “Uitdagingen voor het congregationeel verankerd onderwijs in een veranderend Katholiek Onderwijslandschap” en “Schoolbestuur vormen samen met en in opdracht van religieuzen: “entre métier et mission”” de eigen specifieke rol van congregaties in het brede netwerk van het katholiek onderwijs, alsook uitdagingen en mogelijkheden om deze invulling te blijven garanderen in de context van een veranderende samenleving en van de bestuurlijke schaalvergroting in het bijzonder.

UNIE RELIGIEUZEN VLAANDEREN

ONDERWIJSCOMITÉ RELIGIEUZEN

Tijdens de namiddagssessies bogen de deelnemers zich in werkgroepen over drie thema's:

- **Identiteit en bestuurlijke organisatie**, hoe bouwen we aan samenwerkingsverbanden waarin deze zich verder kunnen ontwikkelen?
- **Multiculturele en multireligieuze evoluties in het onderwijs**, wat ervaren we als kansen en bedreigingen en welke rol nemen congregationele schoolbesturen hierin op?
- Congregationele schoolbesturen worden meer en meer gedragen door leken. **Wat met de specifieke identiteit en spiritualiteit van het congregationeel opvoedingsproject?**

Via de werkvorm 'wereldcafé' formuleerden de deelnemers aandachtspunten en aanbevelingen voor de drie thema's. Deze nota biedt een synthese van wat de deelnemers en bestuurders op het einde van de gespreksrondes formuleerden. OCR nodigt uit om over deze thema's evenzeer het gesprek aan te gaan binnen de eigen congregationele besturen.

IDENTITEIT EN BESTUURLIJKE ORGANISATIE

“Bij gebrek aan een visioen verloedert het volk”

Het is belangrijk om identiteit in een vroege fase op de agenda van

de BOS-gesprekken in de regio's een prominente plaats te geven. De gesprekken rond bestuurlijke schaalvergroting hebben al te vaak overwegend een planologisch-organisatorische invalshoek. Welke scholen en schoolbesturen zijn er in de regio en welk organisatiemodel voor een nieuw schaalvergroot bestuur is het meest geschikt? Enkele wezenlijke elementen zijn: wat is de specifieke eigen identiteit van de onderscheiden besturen en scholen? Hoe kunnen besturen vanuit die eigenheid bouwen aan een gemeenschappelijk programma? Wat is de verhouding tussen eigenheid en gemeenschappelijkheid? Dit gesprek zal verduidelijken of besturen het met elkaar eens zullen kunnen worden, dan wel of het bestuurlijke schaalvergrotingsproces zal leiden tot een opeenvolging van ontgoochelingen.

Het overleg moet voldoende oog hebben voor de eigenheid van het pedagogisch project van elk betrokken bestuur en voor het gelijkwaardig behandelen van de verschillende opvoedingsprojecten. Het kan resulteren in een onderling versterken van opvoedingsprojecten, gebaseerd op een gezamenlijke missie, a.h.w. een organisch groeipad naar eenheid in verscheidenheid in het BOS-proces. Het geforceerd creëren van één nieuw opvoedingsproject is te mijden. Het schaalvergroete bestuur heeft zelf wel nood aan een duidelijke visie en missie die voorwerp zijn van blijvende aandacht op bestuursniveau, en die op schoolniveau vertaald worden in een opvoedingsproject.

Navolging en herkenbaarheid zijn sleutelbegrippen. Dit toon je door de stichtingsverhalen te actualiseren in sterke projecten, “in de grondstroom van de inspiratie”.

Een aandachtspunt bij schaalvergroete schoolbesturen is zeker het behoud van de verbondenheid met en de voeding vanuit de spiritualiteit en het charisma van de congregaties.

Een pedagogisch project is voortdurend in ontwikkeling. Ook schaalvergroete besturen moeten ruimte en vertrouwen geven aan mensen om het project en de identiteitswerking verder te zetten en te laten evolueren met aandacht voor de tijdgeest. Het identiteitsbesef moet er zijn en moet constant doorgegeven kunnen worden.

Vorming van leidinggevend en medewerkers is belangrijk en onmisbaar.

MULTICULTURELE EN MULTIRELIGIEUZE EVOLUTIES IN HET ONDERWIJS

“Echte dialoog maakt de mens nederig en ontvankelijk en opent zo de weg naar gastvrijheid. Dialogale mens zijn is de positiviteit van anderen in je binnenkant opnemen”

De multiculturele en multi-religieuze evolutie stelt het congregationeel onderwijs voor de uitdaging om op een authentieke wijze te reflecteren over de eigen wortels en deze vorm en inhoud te geven in de huidige schoolcontext.

Vanuit het eigen charisma kunnen congregationele scholen een voortrekkersrol spelen in het concretiseren van een authentieke dialoogschool vanuit gastvrijheid en broederlijkheid. De spirituele basis creëert ruimte voor de mens in de school, niet zozeer vanuit zijn godsdienst, maar veeleer vanuit het mens-zijn.

Het is belangrijk om het “theoretisch” concept van dialoogschool op een creatieve wijze te vertalen in de praktijk met aandacht en ruimte voor meerstemmigheid. Dialoogschool maak je in de samenwerking met leerlingen, leerkrachten, ouders... Het gaat niet om kennis maar om een basishouding, gebaseerd op een spirituele onderstroom die het accent legt op de liefde voor de mens en in het bijzonder de aandacht voor de sociaal kwetsbare mens.

Daarbij moet aandacht gaan naar de vorming en naar de vorming van de vormers. Mensen op alle niveaus binnen de ruimere werking van de school hebben behoefte aan “voeding”, zeker in een context waarin het congregationeel onderwijs zich verder ontwikkelt zonder religieuzen.

UNIE RELIGIEUZEN VLAANDEREN

ONDERWIJSCOMITÉ RELIGIEUZEN

CONGREGATIONELE SCHOOLBESTUREN WORDEN MEER EN MEER GEDRAGEN DOOR LEKEN. WAT MET DE SPECIFIEKE IDENTITEIT EN SPIRITUALITEIT VAN HET CONGREGATIONEEL OPVOEDINGSPROJECT?

“Buiten de keuze is er geen waarde”

We moeten dit niet zien als een bedreiging. We moeten hoopvol durven kijken naar de toekomst.

Dit gebeurt door congregationale schoolbesturen te vormen die gedragen worden door geïnspireerde en gemotiveerde leken en hen ook het nodige vertrouwen te geven. Zo zullen ze de dynamiek van het charisma blijvend laten inspelen op actuele noden.

Deze besturen kunnen en zullen het charisma verderzetten, indien er bewuste en doelgerichte inspanningen gebeuren op het vlak van voeding en vorming, ook door en voor het schoolbestuur.

Voorwaarde is dat spiritualiteit ook structureel verankerd wordt.

Solidariteit onder de congregaties is ook een (netwerk)opdracht voor OCR / URV.

AANBEVELINGEN TER REFLECTIE

1. Reflecteer over de kern van de identiteit van het schoolbestuur. Heb aandacht voor de wijze waarop dit verwoord is in de visie en de missie, gestalte krijgt in het beleid van het schoolbestuur als werkgever en onderwijsverstrekker en geconcretiseerd wordt in de pedagogische projecten van de scholen.
2. Geloof in de kracht van leken en heb daarbij aandacht voor de uitbouw van een structuur voor de spiritualiteit. Geef dit een plaats in het personeelsbeleid en maak daarbij werk van een programma voor vorming, met in het bijzonder de vorming van de vormers.
3. Concretiseer het concept van de katholieke dialoogschool in het pedagogisch project van de scholen.
4. Wacht niet tot het BOS-proces in de regio zo goed als rond is om het thema identiteit, verwoord in de visie en missie van het schoolbestuur en geconcretiseerd in het pedagogisch project van de scholen op de agenda te plaatsen.

5. Vertrek hierbij van het respect voor de eigenheid van elk participierend bestuur en leg de focus op wat bindt, veeleer dan wat scheidt. Zo wordt duidelijk wat in de nieuwe context goed werkt en geborgd moet worden en blijft de blik gericht op een gezamenlijke toekomst.

6. Hou rekening met verschillende snelheden en verschillende maturiteiten, binnen een regio en tussen regio's. Elk BOS-proces is een uniek gebeuren en vraagt maatwerk.

7. Maak werk van wederzijdse ondersteuning tussen congregatieve schoolbesturen. Waar en op welke wijze kan OCR helpen bij het aanreiken van inspiratie en tools?

TER INFO

Een omschrijving van visie, missie en opvoedingsproject

Missie geeft een antwoord op de vraag “Waarom zijn we er? Wie zijn we, wat doen we, voor wie doen we dit en van waaruit doen we het?” Dit is eerder statisch en verandert nooit.

Visie: “Waar willen we naartoe met onze organisatie? Wat is ons perspectief op korte en middellange termijn? Wat zijn de prioriteiten in de scholengroep?” ^[1]

Opvoedingsproject: de vertaling van de missie en de visie voor de concrete school, met eigen accenten en cultuur.

---

[1] In het boek Scholen slim organiseren stellen de auteurs Tom Van Acker en Yves Demaertelaere: “Elke visie moet AMORE zijn”, dat wil zeggen: ambitieus, motiverend, onderscheidend, relevant en echt en eenvoudig.